

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Controversia Vnica. An in prædicamento relationis inueniatur aliquid reale,
& aliquid rationis: in alijs verò id tantum quod reale est?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

nomen rei tantum conuenit, quæ sit indigentis A nature. Melius verò dici posset vtrique conuenire naturalem necessitatem simul existendi, non tam ex ipsius relationis natura, quam ex infinita perfectione diuinitatis. Videnda sunt quæ diximus de causa & conditione relatiuorum supra q. 13. a. 7. *Contr. vnica. §. 3. in fine.*

Relationis realis causæ propria. Quartum est relationem omnem realem esse inter res reales natura sua ad inuicem inclinatam siue ordinatam; existimandum est enim res omnes creatas sic à Deo fuisse dispositas, ut qualibet non in seipsa tantum esset absolute perfecta, verum etiam ut ex ea cum alijs adunata perfectio confurgeret vniuersi; quo fit ut qualibet res ex sui natura alteri consonet ut comparti ad perfectam integritatem vniuersi constituendam: quod est habere ad alteram inclinationem & ordinem fundamentalem, in quo posita est, ut alibi diximus, vniuersi perfectio: & ex quo sequitur realis & actualis vnus rei ad alteram relatio, non vna tantum sed multiplex, puta similitudo & dissimilitudo, identitas & distinctio, sursum & deorsum & alia quam plurimæ, iuxta rerum naturas ad inuicem conuenientes aut differentes, & earum fundamentales proportionem, quas habent in ordine ad vniuersi constitutionem. Ex his apparet hic non solum exemplariter explicatam fuisse relationis vtriusque naturam à D. Tho. ut voluit Torres, sed etiam exacte diffinitam.

Quantum est nomine rationis vnum alteri conferetis, hic significari intellectum quouis modo concipientem vnum in comparatione ad alterum. Modos autem comparatiuæ cognitionis explicat S. Tho. in 1. dist. 26. q. 2. a. 1. & de potentia q. 7. ut hic etiam notat Cai. quos omnes modos breuiter explicauimus supra q. 13. a. 7. in expositione textus, & ad tres præcipuos ibidem expressos à D. Tho. reduximus.

Sexum est relationes rationis causari non ab intellectu tantum humano vel Angelico, sed etiam ab intellectu diuino: cuius oppositum hic sustinere nititur Vasq. disputat. 115. cap. 2. contra quæ copiose disputat Balchazar Nauaretus quæst. 15. a. 3. *contr. 68. D. Th. supra q. 15. a. 3. ad 3.* expressè docet respectus ideales causari ab intellectu diuino comparante essentiam suam ad res; quod idem affirmat in 1. cont. gent. c. 54. in fine.

Septimum est relationes rationis secundum suum esse à solo intellectu causari, quia eorum esse consistit in intelligi; secundum autem eorum quasi proximam causam, & fundamentum à cæteris alijs potentijs, tam cognoscitiuis quam appetitiuis & motiuis produci, ut hic aduertit Cai. contra Scotum in primo distinct. 45. affirmantem non omnem relationem rationis esse ab intellectu secundum suum esse, sed aliquam etiam à voluntate & aliquam ab imaginatiua. Nec Scotus suffragatur defensor Vasq. disput. 115. cap. 1. dicentis secundum Scotum relationem confurgentem ex operatione diuinæ voluntatis, nec esse realem nec esse rationis; Nam supponit Caietanus, quod alibi probauit, nullum dari medium inter ens reale & ens rationis: ex quo sequitur relationes consequentes operationem diuinæ voluntatis, cum reales non sint, esse verè & propriè relationes rationis, quas à solo intellectu fieri non solum hic probat Caietanus, sed etiam affirmat Scotus teste Vasq. Ripa alio modo ex verbis Scoti confutat eiusdem auctoris censuram. Argumenta verò Scoti probant posse relationem rationis fundamentaliter causari à voluntate: Nam cum ali-

quis desiderat pecuniam aut gemmas, ut emat agrum vestes aut cibum, ordinat pecuniam ad aliquid ad quod ex natura sua non ordinatur; quia gemma aut pecunia non est pretium rerum, nisi ex humana institutione, & ex tali ordinatione causatur relatio rationis quo ad proximum eius fundamentum, ita ut accedente actu intellectus sit in actu relatio.

Octauum est probatio conclusionis per argumentum ad oppositum, cuius forma hæc est. Si Paternitas & Filiatio non sunt in Deo realiter: sequitur quod Deus non sit realiter Pater aut Filius, sed secundum rationem intelligentiæ tantum, quod est hæresis Sabelianæ. Probatur sequela: quia Pater non dicitur nisi à paternitate & Filius à filiatione. Ergo &c. Cui probationi sic obijcit Torres & post eum Molina. Deus realiter est Dominus creaturarum, & non per relationem realem, quæ sit in ipso sed per relationem rationis; Igitur ex hoc, quod Deus realiter est Pater à paternitate, non sequitur paternitatem esse relationem realem; Respondetur Deum diuersa ratione dici Dominum & Patrem: Nam Deus dicitur realiter Dominus, non à relatione Dominij, sed quo ad fundamentum & rationes fundandi relationem; quæ ratio fundandi est vera actio realis, qua Deus realiter attingit creaturam. Dicitur autem realiter Pater quo ad relationem ipsam paternitatis, per quam constituitur in esse Patris, & non quo ad aliquid aliud; quo fit ut optimè sequatur relationem paternitatis esse relationem realem; Vnde ad argumentum negatur antecedens. Posset secundo dici D. Th. supponere communia inferius explicanda, nimirum diuinas personas non posse distinguere realiter per absolutum, sed tantum per relationes, & eas relationes quæ sunt in diuinis esse mutuas, ut ante diximus, quales non sunt relatio dominij & creationis in Deo; quibus suppositis euidenter est consequentia.

Postremo videnda sunt argumenta quæ proferrunt & soluunt Zum. & Val. contra conclus. D. Thom.

CONTROVERSIA VNICA.

An in predicamento relationis inueniatur aliquid reale, & aliquid rationis: in alijs verò id tantum quod reale est?

STATUIT S. D. differentiam inter relationes & alia genera: quod in ijs quæ sunt ad ad dubitandi, liquid, inueniuntur aliqua secundum rationem tantum, non secundum rem, quod alijs generibus minimè conuenit: Nam cætera rerum genera, ut quantitas & qualitas, secundum propriam rationem significant aliquid alicui inhærens, non autem ea quæ dicuntur ad aliquid sed respectum solum ad ad significant. Circa quam differentiam, & eius rationem continentem aliam differentiam, non modica est inter expositores dissensio tam de veritate, quam de sensu. Rationes profert Caietanus. Sunt verò quatuor rationes duæ circa primam differentiam, & totidem bitandi ex. circa secundam. Prima ratio contra primam differentiam ex parte relationis est. Ad aliquid ut est vnum genus à cæteris propria sua ratione formali distinctum, pars quædā est ac modus entis realis diuini in decē genera; igitur est ens reale for-

Obiectio
Turriani.
& Molina.
Sol.

Rationes
Senjus que-
sti. & sen-
tentie ex-
positum.

Quæstio
rationes du-
bitandi ex.
Caietana
Prima.

le formaliter; igitur nihil secundum rationem A tantum inuenitur in eo: Nec dici potest relationem, de qua loquitur hic S. D. sumendam esse, prout est commune quoddam analogum ad omnia relatiua; nam glossam hanc textus aperte reijcit distinguens ad aliquid contra alia genera.

Secunda. *Secunda ratio* est ex parte reliquorum generum, in quibus videtur aliquid esse secundum rem, & aliquid secundum rationem: Nam rosa non existens sed mente concepta substantia est secundum rationem, & triangulus abstractus quantitas quædam est & sic de alijs, & tempus etiam ens rationis formaliter est secundum S. Thom. ergo non est proprium relationis habere aliquid secundum rem & aliquid secundum rationem. *Tertia ratio* dubitandi est circa secundam differentiam ex parte relationis; Nam genus relationis ex propria ratione formali non significat solum ad, sed ad reale; alioquin pars entis realis non esset formaliter. *Quarta ratio* dubitandi est ex parte reliquorum generum; quoniam actio secundum propriam rationem non significat aliquid alicui inherens, ut ait S. D. de potentia, q. 8. a. 2. igitur non omne aliud genus accidentis significat aliquid secundum propriam rationem inherens alicui.

Syl. dicit septem. *Primum*: Ratio ad non est propria generis relationis: quia cõuenit relationibus quæ sunt extra genus scilicet diuinis, & alijs non realibus; & licet relatio per esse ad distinguatur ab alijs generibus, non tamen ab omnibus alijs rebus; & ideo non est eius ratio propria. *Secundum*: Sustinendo hic sermonem esse de ad aliquid ut est vnum decem generum, ratio eius est habere ad inter extrema realiter ordinata. *Tertium* est relatio quo ad suam rationem formalem non est ens reale inherens, nec ut ens inherens pars entis realis secundum se, sed ratione fundamenti tantum, a quo habet realitatem absolute inherentem: & per hoc soluit primam rationem. *Quartum* quo soluit secundam rationem est: In ad aliquid sunt aliqua entia rationis quæ nunquam possunt esse realia, ut relatio eiusdem ad se: non autem est simile de rosa intellecta, & sic de alijs. *Quintum* quo satisfacit tertiæ rationi est: Ad predicamentale dicit respectum realem, non tamen sequitur ergo dicit realitatem inherentem, ut alia genera accidentis, sed realitatem ad. *Sextum*: Actio ex propria ratione dicit esse in scilicet in patiente, & egressum ab agente, cum segregatio- ne ab eo & receptione in passio, & non dicit ad, eo modo quo relatio quæ concipitur inter duo nulli eorum inherens. *Septimum*: Melior solutio est dicere hic sermonem esse de ad aliquid, ut est genus analogum, & de cæteris generibus ut sunt analogæ sicut substantia dicta de Deo, & quantitas dicta de corporali & spiritali, & similiter qualitas de substantiali & accidentali, & similiter actio.

Torres & Zum. affirmant hoc postremum dictum quo ad primam partem esse probabile, in quo etiam Mol. Sylu. sequitur: & addit doctrinam hanc D. Thom. fortassis non esse veram vniuersim: quia numerus Angelorum non est quantitas realis sed rationis, & numerus etiam tonorum qui in eodem numero sono ab arte musica considerantur, non est quantitas realis.

Bannus tria dicit: *Primum*: Sanctus Thom. non loquitur de ijs, quæ sunt ad aliquid, ut est vnum predicamentum condistinctum ab alijs, sed ut est analogum quoddam ad om-

nia relatiua; Ad obiectionem autem Caietani respondet: quod licet Sanctus D. loquatur de ad aliquid, ut condistinguatur ab alijs generibus, tamen secundum ipsum nomen ad aliquid consideratur analogia quædam, quatenus ad aliquid significat principaliter ad aliquid reale, secundario verò ad aliquid rationis; quod quidem non competit alijs generibus, etiam analogice sumptis nominibus substantiæ, quantitatis, qualitatis, actionis &c. non enim est substantia rationis, neque quantitas, aut qualitas, aut actio rationis, sicut est relatio rationis. *Secundum* eius dictum est: Sententia Caietani, præterquam quod nimia subtilitate videtur obscura & intelligibilis, falsa est. *Tertium*: Nomen relationis, non vnico conceptu formali dicitur de relatione reali prædicamentali, & de relatione rationis, sicut non potest dari vnus conceptus communis, etiam analogice enti reali & enti rationis.

Val. tria dicit: *Primum*: Relatio diuina secundum conceptum formalem communissimum significatum nomine relationis abstrahit à reali & rationis. *Secundum*: Si loquamur de relatione reali obiectione significata per nomen, impossibile est ut illa abstrahat à reali & rationis. *Tertium*: D. Th. quando dicit relationem abstrahere secundum propriam rationem à reali & ab inherencia, intelligendus est de ratione formaliter per nomen relationis significata, non obiectione: & eodem modo interpretanda sunt quæ disputat hoc loco Cai.

Vasq. relata sententia Caiet. sic suam explicat in secundo capitulo: Mihi semper placuit opposita sententia nimirum ad, quod conuenit relationi reali & est modus tertij prædicamenti, & quod conuenit diuinæ relationi, nec esse quid rationis, nec commune rationis & reali: Sed verè esse reale & inherens, solamque vocem communem esse vtrique ad rationis videlicet & reali.

Suar. lib. 5. de Trinitate capitulo 1. tria dicit: *Primum*: Falsa est sententia Cai. & Cap. dicentium relationes diuinas secundum esse ad, non esse aliquid reale. *Secundum*: Mens D. Th. solum fuit docere per rationem excogitari aut fingi aliquid simile prædicamento ad aliquid, quod suo modo intellectum est verum, scilicet secundum quandam proportionalitatem, non verò secundum vniuocam rationem, immò nec secundum realem conuenientiam etiam analogam. *Tertium* est aliud fundamentum dictorum auctorum, nempe, esse ad, posse ita præcindi, ut non includat esse in.

Oppositam sententiam habent Capr. in 1. dist. 33. Cai. super hoc a. quem sequuntur Ferrariensis in 4. cont. gent. cap. 14. Iauellus, Torres, Zumellus & Ripa super hoc a. & quia sententia hæc subtiliter punctum veritatis attingit & mentem explicat D. Tho. ideo diligenter est ex proprijs & legitimis fundamentis explicanda, & ex eisdem reliquæ consutanda, ex quibus tamen erunt nonnullæ probabiles sustinenda.

Considerandum est primo, fieri hoc in loco à D. Resolutio. Th. comparisonem relationis ad cætera prædicamenta secundum proprias horum & illius rationes formales: propria verò ratio relationis est ad aliud se habere; quod dupliciter accipi potest, ut hic significat Caietanus & explicat Ferrariensis in dicto capitulo, & post eum Torres, Zumellus, & alij. Vno modo absolute siue in generali & illimitate, & sic ad aliud se habere nihil significat realibus nisi

nisi

nisi ad in quantum ad, estque propria ratio prædicamenti relationis, eo modo quo ratio quæ uni alicui soli conuenit inter aliqua plura, potest illius dici propria. Soli namque relationi inter omnia prædicamenta conuenit hæc formalissima ratio, quæ est ad aliud se habere; quæ ratio nec includit nec excludit modum accidentis, aut substantiæ, aut entis realis, aut rationis, sed ab his omnibus abstrahit: & ideo nuncupatur communis, illimitata & absoluta; quod ex singulis relatiuorum modis perspicue patet: nam relationes omnes reales prædicamentales suum habent ad, quod etiam conuenit relationibus diuinis & relationibus rationis. Quamobrem, licet hæc sit propria ratio prædicamenti relationis modo dicto, non est tamen eius integra, totalis & adequata ratio: tum quia, ut dictum est, conuenit etiam relatiuis extra prædicamentum existentibus: tum etiam, quia non includit modum specialem constitutum relationis prædicamentalis: sicut uita licet sit hominis propria ratio, prout distinguitur a non uiuentibus, non est tamen illius ratio totalis; quia deest animalitas & rationalitas quibus hominis natura completur. Igitur uniuersis relationum modis commune est analogice ad, in quantum ad, eo modo quo ens commune est enti reali & rationis, enti finito & infinito: quam Analogiam alibi probauimus ex Arist. 4. Meth. tex. 2. ubi prædicationem entis analogam extendit ad negationes, priuationes, & non entia, quatenus induunt modum entis, ut patet ibidem: constat autem non entia sic concepta ad latitudinem entis rationis pertinere. Alio modo propria ratio relationis, quæ est ad aliud se habere, sumi potest contracte siue limitate ad talem essendi modum, quatenus scilicet importat esse & dici ad aliud ex natura rei realis, nimirum talis accidentis vel substantiæ in qua fundatur relatio, & hoc modo dicitur propria ratio velut integra & completa diffinitio relationis prædicamentalis, complectens id quod commune est omnibus relationibus etiam non prædicamentibus scilicet ad, & quod speciale est prædicamenti relationis, uidelicet esse reale, & inclinationem siue ordinem realem, quod supra diximus esse fundamentum & causam realis relationis: Est igitur hæc propria ratio relationis prædicamentalis, tanquam dicens ultimum completium prædicamenti ad aliquid, siue relationis prædicamentalis; nam quatenus includit accidens, distinguit relationem a prædicamento substantiæ: quatenus autem dicit ordinem ad aliud ex natura rei prouenientem, facit completè & ultimatè differre a ceteris prædicamentis accidentium; nam relatio prædicamentalis secundum propriam & integram rationem, dicit modum accidentis, qui est inhære substantiæ, per modum referentis ad aliud in natura rei fundatum, quem modum consequenter important omnes illæ relationes, quæ ex proprijs rationibus reales sunt, quales sunt omnes & singulæ species prædicamenti relationis, ut paternitas & filiatio. Cum igitur ait S. D. relationem secundum propriam rationem sui generis non dicere aliquid inhærens: non loquitur de ratione totali & integra relationis prædicamentalis; nam hæc, ut diximus, includit modum accidentis, qui est inhære substantiæ, & fundamentum reale, quod aliquid ponit in re: Interpretatus est igitur de propria ratione iuxta priorè sensum, nimirum ut dicit absolute & illimitate ordinem ad alterum, id est, de ad in quantum ad: quæ ratio amplissima est & communis analogice cuilibet re-

Ratio incompleta relationis.

Ratio completa relationis prædicamentalis.

Intentio S. Thom.

lationis modo. Non ergo significat S. Th. simpliciter & absolute loquendo, in prædicamento relationis inueniri aliqua quæ realia non sint, sed rationis tantum: hoc enim falsum est, ut efficaciter probat præmissa ratio dubitandi; sed mens eius est asserere in prædicamento relationis considerato quo ad id, quod in eo formalissimum est, uidelicet, quo ad hoc, quod est se habere ad aliud, quod ut sic abstrahit à reali & rationis: & utrique commune est analogice, inuenitur aliquid quod est rationis tantum; quod non est inueniri absolute in prædicamento relationis, sed in eo tantum sic considerato scilicet quo ad communissimam & illimitatam eius rationem, quæ prædicamentum ipsum excedit.

Secundo obseruanda est ex Cai. differentia inter relationem & reliqua rerum genera; quod relatio formalissime sumpta, scilicet quo ad propriam rationem in priori sensu, quasdam habet partes subiectiuas, quibus conuenit esse obiectiuum tantum in intellectu, & repugnat esse in rerum natura; quo fit ut addendo relationi hoc quod est esse rationis, vel in ratione, non sit conditio diminuens; Nam relatio rationis verè & proprie relatio est à reali relatione distincta: reliqua uero prædicamenta, formalissime sumpta, nullas habent partes, quibus conueniat esse obiectiuum tantum in intellectu, & repugnet esse in rerum natura; nam rosa secundum rationem, non est verè & proprie rosa; neque Homerus in opinione, verè & proprie Homerus est; nec rosa in esse naturæ, & in esse rationis duplex est rosa, sed una tantum & eadem secundum diuersos essendi modos, nimirum simpliciter & secundum quid. Quare distinguendum est dupliciter aliquid dici ens rationis: uno modo per se, & ex natura sua: alio modo per accidens, quatenus, scilicet à ratione cognoscitur: priori modo relationes rationis entia rationis sunt; posteriori uero modo rosa in hyeme apprehensa, mathematica abstracta, Homerus in opinione entia rationis sunt: non quidè proprie & obiectiue, sed subiectiue, & denominatiue, quatenus, scilicet in ratione tanquam in subiecto talè habent essendi modum, scilicet esse cognitum; sed tamen secundum se & obiectiue ac quidditatiue sumpta, entia realia sunt realitate essentia, de qua multa diximus supra q. 3. a. 4. Contr. 1. S. Th. hic loquitur de ijs, quæ per se ex natura sua sunt entia rationis: Et quamuis tempus completiue quodammodo sit à ratione, non est tamen à ratione simpliciter; cum absolute sit ens reale in rerum natura, quamuis eius discretio & numeratio sit ab anima, ut dicitur in quarto Phys. Et quemadmodum in relatione prædicamentali prædictam duplicem rationem propriam consideramus, ita etiam in relationibus diuinis, quarum respectus, etsi verè & simpliciter sint reales, secundum tamen prædictam formalissimam rationem communem analogice omnibus relationibus, nec reales sunt nec rationis.

In prædicamento relationis non sunt entia rationis.

Offenditur differentia prædicamenti relationis ab alijs, quo ad habere, aut non habere partes secundum rationem; quo ad significationem aliquid alicui inhærens, vel respectum ad aliud.

Ens rationis duplex scilicet per se, & per accidens.

re & proprie rosa; neque Homerus in opinione, verè & proprie Homerus est; nec rosa in esse naturæ, & in esse rationis duplex est rosa, sed una tantum & eadem secundum diuersos essendi modos, nimirum simpliciter & secundum quid. Quare distinguendum est dupliciter aliquid dici ens rationis: uno modo per se, & ex natura sua: alio modo per accidens, quatenus, scilicet à ratione cognoscitur: priori modo relationes rationis entia rationis sunt; posteriori uero modo rosa in hyeme apprehensa, mathematica abstracta, Homerus in opinione entia rationis sunt: non quidè proprie & obiectiue, sed subiectiue, & denominatiue, quatenus, scilicet in ratione tanquam in subiecto talè habent essendi modum, scilicet esse cognitum; sed tamen secundum se & obiectiue ac quidditatiue sumpta, entia realia sunt realitate essentia, de qua multa diximus supra q. 3. a. 4. Contr. 1. S. Th. hic loquitur de ijs, quæ per se ex natura sua sunt entia rationis: Et quamuis tempus completiue quodammodo sit à ratione, non est tamen à ratione simpliciter; cum absolute sit ens reale in rerum natura, quamuis eius discretio & numeratio sit ab anima, ut dicitur in quarto Phys. Et quemadmodum in relatione prædicamentali prædictam duplicem rationem propriam consideramus, ita etiam in relationibus diuinis, quarum respectus, etsi verè & simpliciter sint reales, secundum tamen prædictam formalissimam rationem communem analogice omnibus relationibus, nec reales sunt nec rationis.

Postremo aduertendum est relationis comparationem ad cætera genera posse tripliciter intelligi: primò quo ad omnia genera simpliciter, quæ sunt substantia, quantitas, qualitas &c. & hoc modo differentia illa secunda, quod alia genera significant aliquid alicui inhærens, &c. non est intelligenda de inhærentia formaliter & proprie, sed de quouis essendi modo significante ex sua ratione formali esse in rerum natura; per hoc enim distinguuntur substantia, & cætera rerum genera à relatione, quæ ex sua ratione formali nullum esse significat in rerum natura, sed habitudinè tantum ad aliud; non enim substantia significat aliquid

Triplex comparatio relationis ad alia genera.

inharens, sed aliquid subsistens in rerum natura; Et hanc comparisonem ac differentiam videtur etiam significare S. Th. in exemplis quantitatis & qualitatis, quæ dicit significare secundum propriam rationem aliquid alicui inharere. Constat autem propriam rationem quantitatis & qualitatis, non consistere in inesse, quod omnibus generibus est commune; igitur consistit in tali essendi modo, quod ex propria sibi ratione formali ponit aliquid in rerum natura; & eadem est ratio de ceteris prædicamentis à relatione diuersis. *Secundo* potest intelligi dicta comparatio & differentia, quo ad genera tantum accidentiū; & hoc modo intelligenda est inherencia propriæ & formaliter; & sumenda est propria ratio reliquorum prædicamentorum, non qua singula constituntur & distinguuntur, sed qua simul omnia primò differunt à relatione formalissimè sumptæ; hoc autem est inesse quod intrinsecè clauditur & imbitur in quolibet dictorum prædicamentorum, modo sicut entitas intime clauditur in singulis rerum modis & differentiis. *Tertio* modo potest intelligi dicta comparatio quo ad cætera genera tantum absoluta, quæ tria tantum sunt scilicet substantia, quantitas & qualitas, de quibus duobus ultimis tantum exemplum afferitur in textu; & idè ad absoluta tantum videtur fieri comparatio. Vnde etiam in 1. dist. 26. q. 2. a. 7. sic loquitur S. Tho. & ex hac ratione non habet scilicet relatio, quod ponat aliquid in eo de quo dicitur; sicut alia forma absoluta ex ipsa sua ratione habent, quod aliquid in eo de quo dicuntur ponant: Vbi comparatio fit expressè relationis ad formas tantum absolutas. Ex prædictis tribus dicendi modis valde probabilibus, & rationi consonis, primum amplectitur Caiet. ut optimum, secundus videtur placuisse Ferr.

Conclusio-
nes dedu-
cuntur & pro-
batur.

PRIMA CONCL. Relatio prædicamentalis & etiam diuina, quo ad id præcisè quod est illi proprium id est formalissimum, videlicet ad, quo primò à cæteris prædicamentis distinguitur, nec est ens reale neque rationis, sed abstrahit ab ente reali & rationis. Probatur; Nulla relatio est realis secundum eam rationem præcisè qua conuenit cum relationibus rationis; sed omnis relatio realis conuenit cum relationibus rationis in hoc, quod est esse vel se habere ad aliud; ergo secundum hoc non est realis, id est ex eo non habet ut sit realis. Maior probatur; quia alioquin relatio rationis esset ens reale. Minor patet ex dictis, & ex diffinitione communissima relationis in prædicamentis, quæ conuenit etiam relationibus rationis. Hanc conclusionem probat Paulus Soncinas in 5. Meth. q. 36.

SECUNDA CONCL. Relatio prædicamentalis secundum propriam rationem formalem, quæ est ad aliud se habere, contrariè suæ limitatè sumptam ad tale mentis modum, quatenus scilicet importat esse & dicit ad aliud ex natura rei realis inexistens subiecto, est ens reale constituens vnum prædicamentum ab alijs distinctum. Hæc concl. patet ex dictis & ex Arist. in 5. Meth. in cap. de ente, ubi relationem hoc modo sumptam connumerat cæteris partibus entis realis; & probari potest ex differentia inter relationes reales & relationes rationis, non semel à nobis explicata.

TERTIA CONCL. Differt prædicamentum ad aliud ab alijs, quod in prædicamento ad aliud inuenitur aliquid secundum rationem tantum, & non secundum rem; in alijs vero nullum est ens rationis. Intelligenda est hæc conclusio de ad aliud quo ad id, quod est formalissimum scilicet rationem ad, quæ non est integra ratio huius prædicamenti, & sequitur euidenter ex prima & ex præia-

etis fundamentis. Vnde absolute & simpliciter loquendo non est dicendum in prædicamento relationis poni relationes rationis; quoniam prædicamentum relationis dicit integræ rationem relationis; nec D. Th. absolute loquitur, sed cū addito scilicet secundum propriam id est formalissimam rationem.

QUARTA CONCL. Quamuis relatio prædicamentalis secundum suam completam & integram rationem vniuoca sit, secundum tamen rationem ens formalissimam scilicet ad inquantum ad, quæ non est illius completa ratio, non est vniuoca sed analogica ad relationes reales & rationis. Probatur; quia ad inquantum ad, excedit prædicamentum relationis & extenditur ad vniuersas relationes tam reales quam rationis, quibus omnibus hoc ipso quod verè ac propriè relationes sunt, conuenit ad aliud esse: enti verò reali & rationis, nihil est commune vniuocum sed analogum, ut constat ex allegato Philosophi testimonio; ex quo sequitur probabilem immò veram esse sententiam Syluest. & eorum qui dicunt hic sumi à D. Th. relationem analogicè, loquendo scilicet de relatione quo ad id quod in ea est formalissimum, scilicet ad inquantum ad.

POSTREMA CONCL. Prædicta abstractio & communitas, intelligenda est tam quo ad conceptum obiectiuum, quam formalem. Probatur; Conceptus formalis & conceptus obiectiuus adæquatè sibi correspondent; ergo si conceptus formalis relationis abstrahit à reali & rationis, abstrahit etiam obiectiuus, & si obiectiuus non abstrahit, nec etiam formalis. Antecedens patet; quoniam representatiuum per se primò, & eius per se primò representatum, sunt æqualis extensionis, ut patet inductiuè & ex terminis; constat autem conceptum formalem esse per se primò representatiuum conceptus obiectiuus, tanquam per se primò representati; ergo. Si verò per conceptum formalem intelligamus rationem formalem obiectiuam relationis, ut relatio est, manifesta est contradictio in dictis Val. sic enim idem erit conceptus formalis & obiectiuus; ex quo patet sententiam Val. non posse in proprijs terminis sustineri; cum tamen prædictus expositor affirmet sententiam Cai. non aliter posse esse veram, nisi in prædictis terminis & cū prædicta distinctione.

AD RATIONES autem dubitandi in principio positas iam quid sit dicendum perspicue patet. Ad primam enim, & tertiam simul dicitur relationem prædicamentalem secundum suam integram rationem formalem esse ens reale & significare ad reale; sed secundum suam rationem formalissimam & communissimam, significat tantum ad inquantum ad, abstrahens à reali & rationis, communitatem habens analogicam ad respectum realem & rationis, & secundum hanc rationem sic præcisè sumptam inuenitur in prædicamento relationis aliquid reale & aliquid rationis.

Ad secundam iam diximus in alijs prædicamentis non inueniri aliqua, quæ per se & ex natura sua sint entia rationis.

Ad ultimam respondetur actionem esse formam absolutam, quæ est agentis perfectio, & in eo ex parte rei est, & habet ut significetur ut inherens; licet quo ad modum significetur ut egrediens; relatio verò tam ex parte rei, quam ex parte modi est & significatur ut in aliud tendens.

CONTRA primam concl. argum. Vasq. Primò. Cont. 1. c. 6. D. Thom. cum ait relationem solum significare obiectum. Vasq. 1. re respectum, qui aliquando est in rerum natura aliquando in solo intellectu, non loquitur de ratione

Responde-
tur rationi-
bus dubita-
di, & pro-
ponitur, ac
soluuntur
expositori
argumenta.
Ad 1. & 3.

Ad 2.

Ad 4.

tionem significata, sed de nomine relatè significata; nam ratio significata non significat respectu sed est respectus ipse; dicit autem respectus tunc esse realem, quando est inter ea, quae natura sua ad inuicem ordinantur; Ergo sentit illud ad, quod est inter ea quae inuicem ordinantur, esse reale quamuis nomine communi significetur. *Resp.* admissio toto argumento nihil concludi aduersus nostram primam conclusionem, sed confirmari secundam. Nam licet sermo sit de nomine relationem significante, quo ad eius rationem propriam; utrumque tamen commune est analogice scilicet nomen & ratio, ad relationem realem & rationis, quo ad id quod est in utraque formalissimum: licet ratio relationis praedicamentalis & diuinæ completè sumpta sit realis, ut probat S. Th.

Solut.

Obi. 2.

Secundò; Esse ad praedicamenti realis ita est modus intrinsecus huius praedicamenti, ut à ratione illa in, quae est in omnibus praedicamentis, etiam cognitione abstrahi aut separari non possit; Ergo ea ratione est quid reale & inherens. Assumptum probatur: Aut nomen accidentis analogice significat nouem praedicamenta, aut vniuocè: Si primum, non potest esse vna ratio eo nomine significata communis nouem praedicamentis; sic enim, cum illa esset vna & tota integrè in singulis inferioribus vniuocè significaretur. Consequenter probatur; quia haec est definitio vniuocorum: Si verò dicatur nomen accidentis significare vniuocè nouem praedicamenta, nihilominus ratio illa ad praedicamenti realis non poterit sine aliqua ratione in cogitari; Nam accidens, quod illis ponitur commune vniuocum, debet esse completum, prater quòd datur etiam ratio accidentis incompleta, quae de omnibus differentiis & modis intrinsecis ita praedicatur, ut essentialiter illis conueniat, neque cum illis compositionem faciat: igitur illa ratio ad semper includit rationem in, quae licet hac dictione ad non exprimitur, non potest ea audita non statim intellectu apprehendi. *Resp.* antecedens verum esse de ad praedicamenti realis limitatè sumpto, non autem de ad formalissimè & illimitatè accepto. Ad probationem dico primò, nomen accidentis analogice significare nouem praedicamenta: Ad impugnationem respondeo rationem accidentis vnam tantum proportionaliter & non simpliciter esse in singulis ex nouem praedicamentis, & ideo non sequi rationem illam vniuocè significari. Secundò dico hoc argumentum tantum probari ad praedicamenti relationis limitatè sumptum esse reale & includere inesse, non autem id probari de eodem ad praecisè & illimitatè sumpto. Tertiò dico nec etiam ad reale praedicamenti, ut ad reale est, includere formaliter in; Nam alia est formaliter realitas ad, & alia realitas in; haec enim dicit ordinem ad subiectum, illa ad terminum; hac secundum D. Th. in 1. dist. 33. q. 1. a. 1. ad 1. & secundum veritatem est absoluta, illa relatiua, ut aduertit etiam Cai. in a. 1. seq. Et quamuis ens ob sui maximam vniuersalitatem includatur formaliter in omnibus rerum modis & vltimis differentiis; non est tamen eadem ratio de accidente respectu nouem generum aut cuiusvis analogi respectu suorum analogorum, quorum determinatiua suè modi praecisè sumpti non minus excludunt à suo conceptu formali rationem communis analogi, quam differentiae rationem generis: Nam licet analogum, cum non habeat conceptum vnum simpliciter, sed proportionaliter tantum, claudat in suo conceptu ana-

Sol.

logata, & corum modos distinctiuos, ut sunt proportionaliter vni; non tamen sequitur è contra, modos illos distinctiuos in seipsis claudere formaliter ratione communis analogi; alioquin modus vnius analogati includeret formaliter modum alterius; quoniam vtriusque modus clauditur in formali conceptu communis analogi.

Tertiò; Audita voce ad, non potest intellectus non concipere ordinem vnius ad aliud; iam ergo apprehenditur ordo ut est alicuius & ad aliud; sed ut est alicuius habet rationem in; ergo nullo modo sine ratione in, ratio ad potest cogitari. *Resp.* antec. falsum esse de ad etiam reali, formaliter loquendo; Nam, ut ante diximus, realitas ad est alia formaliter à realitate in, & consequenter alius est illius & alius huius conceptus.

Contra eandem concl. argum. Ban. Nullus conceptus potest esse communior quam conceptus entis: sed nullus conceptus entis potest significare aliquid commune enti reali & enti rationis; ergo neque vllus conceptus relationis potest significare aliquid commune relationi reali & relationi rationis; Consequenter est evidens cum maiori. Minor probatur; quia ens reale diuiditur in decem praedicamenta, tanquam commune analogice, quod intrinsecè & essentialiter includitur in ipsis proprijs modis, per quos decem rerum genera sunt primò diuersa; ergo nihil ita proprium considerari potest in aliquo genere entis realis, in quo non includatur intrinsecè & essentialiter ens reale; est ergo pura imaginatio, quod proprius modus distinctiuus praedicamenti ad aliquid abstrahat ab ente reali. *Resp.* falsam esse minorem propositionem: Ad probationem dico modum proprium relationis limitatè sumptum includere ens reale: modum autem proprium relationis formalissimè & illimitatè sumptum, non includere ens reale & esse vniuersalius quam ens reale relatiuum; cum extendatur etiam ad ens rationis relatiuum: includit tamen ens commune analogice ad ens reale & rationis; & per hac latè superius explicata conciliatur apparens illa cōtradictio, quam Ban. imponit Cai. Secundò dico quòd ens reale quatenus ens praecisè & formalissimè commune est enti reali & rationis, licet ut ens reale non sit commune ad ens rationis, ut bene probat argumentum.

Bannes obi. con. eandem concl.

Contra eandem concl. argum. Suar. In relatione reali praesertim diuina nihil est, quod ad veritatem entis non pertineat, maxime ex his, quae intrinsecè pertinent ad veritatem & realitatem illius mysterij: Sed ipsum esse ad vnius personae respectu alterius intrinsecè pertinet ad veritatem illius mysterij; ergo relationes diuinae sunt reales secundum esse ad in quantum ad. Maior probatur; quia alias mysterium hoc magna ex parte esset per rationem cōfictum; Minor autem; quia, alioquin relatio ut relatio non multiplicaret Trinitatem. *Respond.* maiorem duplicem habere sensum. Primus est, ut omne quod est in relatione reali praesertim diuina secundum rem, aut etiam secundum propriam rationem formalem limitatè sumptam, sit reale, & sic verissima est. Secundus est, ut omne quod est in relatione reali ac praesertim diuina, sit reale secundum propriam rationem formalem illimitatè sumptam, & sic falsa est. Ad probationem negatur consequentia. Nam sequitur tantum posse in relatione reali etiam diuina concipi rationem formalissimam & communissimam relationis, quae dicitur analogice de relatione reali & rationis; sicut in omni ente reali etiam

Suar. obi. eandem ob.

Sol.

iam diuino vt ens est, possum concipere ratione entis communissimam analogice dictam de ente reali & rationis; nec tamen sequitur entitatem realem & diuinam, esse per rationem confictam; & per hoc soluitur alterum eiusdem auctoris argumentum, quod procedit de ad diuinæ relationis limitatè sumpto, siue vt tale est .f. reale diuinum.

Cont. eandem Ob. Molina. Contra eandem conclus. quatenus negat in alijs prædicamentis inueniri aliquid reale & aliquid rationis; argumentatur Mol. Numerus Angelorum non est quantitas realis sed rationis, numerus etiam tonorum, qui in eodem sono ab arte musica consideratur, non est quantitas realis; ergo. *Solut.* primò falsum esse antecedens de numero numerato, vt patet ex D. Tho. *infra q. 30. ar. 3.* Secundo dico hæc non esse rationis per se & ex natura sua, sed per accidens. Tertiò dico hæc non esse rationis obiectiue sed subiectiue tantum; numerus autem tonorum videtur esse rationis, non singulariter sed completiue tantum, sicut tempus ad quod pertinere videtur prædictus tonorum numerus.

CONTRA secundam concl. sunt argum. Aur. quæ refert & soluit Zum. *diff. 2. ex Capr. in 1. dist. 30. q. 1.*

CONTRA tertiam conclusionem militat argum. quæ contra primam conc. relata fuerunt & soluta.

Cont. vlt. concl. Obi. CONTRA vltimam conc. argum. Valsq. Enti reali & enti rationis non potest esse ratio aliqua communis obiectiue existens in intellectu. Ergo. Antecedens probatur; quia talis ratio, neq; potest esse realis, neque conficta ab intellectu. Et confirmatur ex Caiet. de analogia nominum dicente non esse aliquem communem conceptum analogatis, sed ipsa proximè significari eodem nomine. *Solut.* *Resp.* falsum esse antec. Ad probatione dico rationem illam non esse realem, neque rationis simpliciter, sed esse rationem entis realis & entis rationis vt proportionaliter similem & vt talem intellectui obiectam; nam posito vtroque ente secundum vtriusque modum, eo ipso ponitur vnitas proportionalitatis inter vtrumque, de qua intellectus conceptum vnum proportionaliter format: ita vt naturæ entis realis & entis rationis vt obiectæ intellectui, tanquam proportionaliter similes sint ipsemet conceptus obiectiui proportionaliter vnus, & communis vtriusque entis naturæ siue vtrique enti; species autem ab intellectu formata ad tales naturas sic proportionaliter vnus representandas, est conceptus formalis, qui vt representatiue eandem habet vnitatem, licet vt res est sit vna numero qualitas.

Per prædicta soluitur etiam quoddam argumentum Val. de conceptu relationis obiectiui.

Primum argumentum & solutio eius in forma, & explicatio ac defensio.

PRIMUM argum. S. D. est. Dicit Boetius in *lib. de Trin.* Cum quis prædicamenta in diuinam vertit prædicationem, cuncta mutantur in substantiam, quæ prædicari possunt: ad aliquid verò omnino non prædicatur: sed quicquid est realiter in Deo, de ipso prædicari potest; ergo relatio non est realiter in Deo. *Responsio est.* Prædicari contingit dupliciter: Vno modo per modum inherētis; alio modo per modum ad aliud se habentis: Relatio secundum propriam rationem non prædicatur primo modo; quoniam eius propria ratio non accipitur per comparatio-

nem, siue ordinem ad illud cui inest relatio, sed per respectum ad alterum: & ideo prædicatur per modum ad aliud se habentis. Maior vera est de primo modo prædicationis. Minor vera est sub distinctione scilicet primo, vel secundo modo.

Ad cuius responsionis euidentiam considerandum est PRIMO rem aliquam ideo prædicari de alia, quia inest ei; quamobrem de ratione prædicati est, vt habeat ordinem ad illud, de quo dicitur: relatio verò secundum propriam rationem relationis nō habet ordinem ad subiectum in quo est, sed ad terminum, vt paternitas non dicit ordinem ad patrem in quo est, sed ad filiationem; & ideo dicit Boetius ad aliquid omnino non prædicari. Videndus est D. Th. in 1. dist. 8. q. 4. a. 3. vbi explicat egregiè dictum Boetij.

Responsionem hanc sic explicatam impugnat Torres tribus argumentis non multi ponderis: quorum solutiones lege apud eundem si placet. Aduerte tamen relatiuum vt relatiuum in actu signato prædicari de suis inferioribus; alioquin quidditas generis non cōueniret formaliter speciebus.

CONTRA eandem respons. militat argumentum 7. Zum. *diff. 1.* cui optimam adhibet solutionem ex D. Th.

Eandem respons. impugnant Valsq. & Suar. *lib. Impugnatio 5. de Trin. cap. 1.* quia Boetius ibi loquitur de relationibus ad extra, quas negat prædicari de Deo: quia realiter non sunt in Deo. *Secundo*, quia hoc modo etiam negari posset relationem esse in creatura; quia secundum propriam rationem non significatur vt existens in creatura, sed vt ad aliud se habens. *Tertiò*, quia supponit D. Thom. relationes diuinas esse assistentes, quod non est verum. *Resp.* Ad primum dico Boetium ibi loqui de relationibus secundum eam rationem qua respiciunt terminum, & eo sensu dixisse relationes omnino de Deo non prædicari; & quoniam talis respectus communis est etiam relationibus ad intra; idcirco rectè S. D. ad eas etiam Boetij dictum extendit. Ad secundum respondeo relationes etiam creatas quo ad id, quod in eis est formalissimum, nec inesse nec prædicari de subiecto vt inexistentes, sed vt ad aliud relatas; & eodem modo soluitur tertium, quod est Valsq. nam relatio ratione ad inquantum ad, non est inexistens, sed assistens, vt ait S. D. in 4. seq.

Animaduersiones circa responsiones D. Thomæ ad secundum & tertium.

EX responsione ad secundum Cai. deducit tria: *Primum* est relatione idētitatis specificæ seu genericæ, esse relationem realem mutuum; *Secundum* est relationem fundari immediatè in substantia. *Tertium* est eam distingui realiter à fundamento, quod impugnat à Syluest. sed de hoc in sequenti art. vide Cai. Aliam responsionem asserit S. D. in 1. sent. dist. 26. q. 2. a. 1. ad 2. & de potentia q. 8. a. 1. ad 2.

In responsione ad tertium duo sunt obseruanda: *Primum* est, causa propter quam in Deo nulla est relatio realis ad creaturas; quam latè explicat S. Th. de potentia q. 8. a. 10. *Secundum* est differentia inter creaturarum productiones & diuinarum personarum processiones: quod illæ producuntur per intellectum & voluntatem, & non per naturæ necessitatem; personæ verò diuinæ naturali necessitate procedunt in eadem natura; quæ differentia latius explicatur *infra q. 41. a. 2.* Zumellus hic disputationem instituit; num. p. 2. Zumellus ter-

terminis & filatio &c. sint relationes reales? quam
vide si placet.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Virum relatio in Deo sit idem quod sua
essentia.

176. **A**D Secundum sic proceditur. Videtur, quod re-
latio in Deo non sit idem quod sua essentia. Di-
cit enim August. in 5. de Trin. * quod non omne, quod
dicitur in Deo, dicitur secundum substantiam. Dicitur
enim ad aliquid, sicut pater ad filium. Sed hoc non
secundum substantiam dicuntur. Ergo relatio non est
eiusdem essentia.

2. Præterea. August. dicit 7. de Trin. † Omnis res,
que relatiue dicitur, est etiam aliquid, exceptio rela-
tione: sicut homo dominus, & homo seruus. Si igitur
relationes aliqua sunt in Deo, oportet esse in Deo ali-
quid aliud præter relationes. Sed hoc aliud non potest
esse nisi essentia. Ergo essentia est aliud à relationi-
bus.

3. Præterea. Esse relatiui est ad aliud se habere, ut
dicitur in predicamentis. * Si igitur relatio sit ipsa
diuina essentia, sequitur, quod esse diuina essentia
sit ad aliud se habere, quod repugnat perfectioni di-
uinae esse: quod est maxime absolutum & per se sub-
sistens, ut supra ostensum est. * Non igitur relatio est
ipsa essentia diuina.

Sed contra. Omnis res, quæ non est diuina essentia,
est creatura. Sed relatio realiter competit Deo: si ergo
non est diuina essentia, erit creatura: & ita ei non e-
rit adoratio latría exhibenda, contra quod in præfatio-
ne canitur: Ut in personis proprietates, & in maiestate
adoretur aequalitas.

Respondetur. Dicendum, quod circa hoc dicitur Gil-
bertus Porretanus errasse, sed errorem suum postmo-
dum in Remensi concilio reuocasse. Dixit enim, quod
relationes in diuinis sunt assistentes, siue extrinsecus
affixæ. c.

Ad cuius euidentiā considerandum est, quod in
quolibet nomine generum accidentis, est duo considera-
re. Quorum vnum est esse, quod competit vnicuique
ipsorum secundum quod est accidentis: & hoc commu-
niter in omnibus est inesse subiecto: accidentis enim
esse est in esse. Aliud, quod potest considerari in v-
noquoque, est propria ratio vnicuiusque illorum
generum. Et in alijs quidem generibus à relatio-
ne, utpote quantitate & qualitate, etiam propria
ratio generis accipitur secundum comparationem ad
subiectum: nam quantitas dicitur mensura substan-
tia: qualitas verò dispositio substantia. Sed ratio
propria relationis non accipitur secundum compa-
rationem ad illud in quo est, sed secundum compa-
rationem ad aliquid extra. Si igitur considere-
mus (etiam in rebus creatis) relationes secundum
id, quod relationes sunt, sic inveniuntur esse as-
sistentes, non intrinsecus affixæ, quasi significan-
tes respectum quodammodo contingentem ipsam
rem relatum, prout ab ea tendit in alterum. Si
verò consideretur relatio, secundum quod est ac-
cidents, sic est inherens subiecto, & habens esse
accidentale in ipso. Sed Gilbertus Porretanus con-
siderauit relationem primo modo tantum. Quo-
quid autem in rebus creatis habet esse accidentale,
secundum quod transfertur in Deum, ha-
bet esse substantiale: nihil enim est in Deo, ut
accidents in subiecto: sed quicquid est in Deo, est
eius essentia. Sic igitur ex ea parte, qua relatio in
rebus creatis habet esse accidentale in subiecto, rela-
tio realiter existens in Deo, habet esse essentia diui-
na, idem omnino ei existens. In hoc verò, quod ad

aliquid dicitur, non significatur aliqua habitudo ad
essentiam, sed magis ad suum oppositum. & Et sic ma-
nifestum est, quod relatio realiter existens in Deo,
est idem essentia secundum rem, & non differt, nisi
secundum intelligentie rationem, prout in relatione
importatur respectus ad suum oppositum, qui non im-
portatur in nomine essentie. Patet ergo, quod in Deo
non est aliud esse relationis, & esse essentie, sed vnum
& idem.

Ad Primum ergo dicendum, quod verba illa Aug.
non pertinent ad hoc, quod paternitas, vel alia rela-
tio, quæ est in Deo secundum esse suum, non sit idem
quod diuina essentia: sed quod non predicatur secun-
dum modum substantia, ut existens in eo, de quo dicitur:
sed ut ad alterum se habens. Et propter hoc
dicuntur duo tantum esse predicamenta in diuinis:
quia alia predicamenta important habitudinem ad
id, de quo dicuntur, tam secundum suum esse,
quam secundum proprii generis rationem. Nihil au-
tem, quod est in Deo, potest habere habitudinem
ad id, in quo est, vel de quo dicitur, nisi habitudi-
nem identitatis propter summam Dei simplicita-
tem.

Ad Secundum dicendum, quod sicut in rebus crea-
tis, in illo quod dicitur relatiue, non solum est inue-
nire respectum ad alterum, sed etiam aliquid abso-
lutum; ita & in Deo: sed tamen aliter, & aliter:
nam id, quod inuenitur in creatura, præter id, quod
continetur sub significatione nominis relatiui, est alia
res. In Deo autem non est alia res sed vna, &
eadem: & quæ non perfecte exprimitur relationis
nomine, quasi sub significatione talis nominis
comprehensa: Dictum est enim supra, * cum q. 13. per 10.
de diuinis nominibus agebatur, quod plus conti-
neter in perfectione diuina essentie, quam aliquo
nomine significari possit. Unde non sequitur, quod
in Deo, præter relationem, sit aliquid aliud se-
cundum rem, sed solum considerata nominum ra-
tione.

Ad tertium dicendum, quod si in perfectione
diuina nihil plus contineretur, quam quod signifi-
cat nomen relatiuum, sequeretur, quod esse eius,
esset imperfectum, utpote ad aliquid aliud se habens:
sicut si non contineretur ibi plus, quam quod nomi-
ne sapientie significatur, non esset aliquid subsistens.
Sed quia diuina essentia perfectio est maior, quam
quod significatione alicuius nominis comprehendi pos-
sit; non sequitur, si nomen relatiuum, vel quodcum-
que aliud nomen dictum de Deo, non significat ali-
quid perfectum, quod diuina essentia habeat esse
imperfectum: quia diuina essentia comprehendit
in se omnium generum perfectionem, ut supra di-
ctum est. *

Ordo & Sensus quaestii.

PROPONITVR & examinatur in hoc articu-
lo, quaestio quid est ipsius relationis diuinae,
prout distinguitur à relationibus creatis? per-
tinet enim ad quidditatem relationis identitas
eius, vel distinctio ab essentia. In quo qua-
esito tria sunt obseruanda. Primum est, posse
nos de diuina essentia & relatione dupliciter
loqui: Vno modo secundum se: alio modo
prout à nobis concipitur. Queritur hic i-
dentitas relationis & essentie secundum se, &
non ut cadunt sub nostro imperfectum con-
cipiendi modum; quaestio est enim de identi-
tate reali; Et quamuis ex quaestione de diui-
na simplicitate, & ex articul. 2. quaestiois quar-
ta soluta sit ex communibus hæc difficultas,
supererat tamen examen, & determinatio ex
proprijs relationis & essentie, siue respectui
& ab-

b
211.
218.

211.
218.
b d
cum q. 13. per 10.
um. & art.
2. precipue.

q. 4. art. 2.